

RS Global
Journals

Scholarly Publisher
RS Global Sp. z O.O.
ISNI: 0000 0004 8495 2390

Dolna 17, Warsaw, Poland 00-773
Tel: +48 226 0 227 03
Email: editorial_office@rsglobal.pl

JOURNAL	International Journal of Innovative Technologies in Social Science
p-ISSN	2544-9338
e-ISSN	2544-9435
PUBLISHER	RS Global Sp. z O.O., Poland
ARTICLE TITLE	РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
AUTHOR(S)	Ляховська Ю. О.
ARTICLE INFO	Yuliia Liakhovska. (2021) The Role of Civil Society in the Formation of Civil Culture of the Future Foreign Language Teacher. International Journal of Innovative Technologies in Social Science. 3(31). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7669
DOI	https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7669
RECEIVED	10 July 2021
ACCEPTED	27 August 2021
PUBLISHED	01 September 2021
LICENSE	 This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License .

© The author(s) 2021. This publication is an open access article.

РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Ляховська Ю. О., аспірант, Україна, Умань, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4723-0260>

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7669

ARTICLE INFO

Received 10 July 2021

Accepted 27 August 2021

Published 01 September 2021

KEYWORDS

civil society, formation, civic culture, foreign language, future teachers, globalization, citizenship.

ABSTRACT

The article attempts to reveal the role of civil society in the formation of civic culture of the future specialist, in particular a foreign language teacher. Legislative documents in the field of education are characterized, the views of scientists on civil society are revealed, the problems of globalization of society development are covered. It is established that the construction of civil society is impossible without the participation of applicants for higher education, who must become real citizens of their country - amateur, independent people who are realized in a civil position. It is revealed that the main principle of the mechanism of formation of civic culture of the future foreign language teacher is the principle of activity. It is proved that the problem of forming the civic culture of student youth is relevant, socially significant and is a reflection of changes in the paradigm of education aimed at the development of the individual as a citizen; the formation of civic culture of youth is the foundation of the development of civil society and a democratic state.

Citation: Yuliia Liakhovska. (2021) The Role of Civil Society in the Formation of Civil Culture of the Future Foreign Language Teacher. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 3(31). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7669

Copyright: © 2021 Yuliia Liakhovska. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Вступ. Глобалізація суспільного розвитку – одна з основних тенденцій сучасної епохи, основними рисами якої є зближення націй, народів, держав шляхом створення світової спільноти з єдиним економічним, політичним, освітнім і культурним простором; залежність прогресу кожної країни від здатності спілкуватися зі світом, від конкурентоспроможності молодого покоління, його вміння відповідати вимогам глобальної ринкової економіки.

Проблеми глобалізації розвитку суспільства, зокрема громадянського суспільства розглядали І. Іванюк [1], А. Карнаух [2], Л. Огородник [4], J. Biddix [10], E. Weizsacker [11].

Побудова громадянського суспільства неможлива без участі молодих людей – студентів, які повинні стати справжніми громадянами своєї країни – самодіяльних, самостійних людей, які реалізуються в громадянській позиції [9, с.50].

Це актуалізує завдання формування громадянської культури, позитивної зміни ставлення до таких понять, як громадянська і правова поведінка, любов до Батьківщини, захист інтересів держави.

Дослідники першого напрямку (В. Базуріна, В. Безлюдна, А. Коваленко, О. Шестопалюк, J. Engler, Ch. Merriam), дотримуються думки, що сутністю громадянської культури студентів є підготовка майбутніх педагогів до її здійснення в професійній діяльності.

Як недолік цього підходу слід назвати вузькопрофесійну спрямованість трактування більшістю дослідників поняття громадянська культура майбутніх педагогів, яка не включає процес формування значущих громадянських особистісних якостей.

Представники другого напрямку, серед яких Н. Авшенюк, О. Вишневський, М. Рагозін Т. Шевчук, Н. Юркова, як сутність громадянської культури визначають формування громадянськості як інтегративної якості, проте їх трактування різняться між собою.

Загальним для дослідників цієї групи можна назвати бачення по суті громадянськості як ідеї єдності, спільності з державою, що виражається в діяльності, спрямованій на її вдосконалення.

Розуміння сутності громадянської культури майбутніх вчителів дослідниками третього напрямку (В. Барабаш, Н. Савотіна, О. Шапран, G. Almond, J. Barbalet, J. Huber, S. Lipset) зводиться до ідеї, що в основі громадянської культури лежить система цінностей, якостей суб'єкта, які знаходять відображення в соціально-активній діяльності.

Слід зауважити, що вчені віддають пріоритет формуванню соціальної активності та громадянської позиції особистості, на основі яких реалізується професійна діяльність.

Слід зауважити, що вчені віддають пріоритет формуванню соціальної активності та громадянської позиції особистості, на основі яких реалізується професійна діяльність.

Однак зазначені автори, визначаючи сутність громадянської культури, включають в неї окремі напрями (патріотичну, політичну, юридичну, моральну, правову культуру тощо), не розглядаючи громадянську культуру в цілісній системі єдності особистісного і професійного аспектів.

Результати дослідження. Такі питання, зокрема «освіта для демократичного громадянства» відображені у Хартії Ради Європи з освіти для демократичного громадянства й освіти з прав людини (Рекомендація СМ/Rec (2010)).

З 2012 року освітня діяльність в рамках Глобальної ініціативи ООН «Освіта перш за все» (Global Education First Initiative) здійснюється у трьох напрямках, одним з яких визначено: виховання громадян світу (світової громадянськості, Foster global citizenship).

2015 року Генеральною Асамблеєю ООН прийнято резолюцію «Освіта в інтересах демократії», яка закликає всі органи системи ООН використовувати освіту для пропаганди миру, прав людини, демократії тощо.

У 2016 році за ініціативи ООН в Стамбулі відбувся Всесвітній гуманітарний саміт «Одне людство, спільна відповідальність», на якому визначено визнання індивідуальної та колективної відповідальності особистості.

У 2020 році Генеральний секретар ООН до Міжнародного Дня демократії закликав уряди прислухатися до людей, що вимагають змін, налагоджувати нові канали для діалогу і поважати свободу мирних зборів.

У державній політиці України в галузі освіти також відбулися важливі зміни щодо місця і ролі громадянської культури в загальному освітньому процесі. Законодавчі документи в галузі освіти на державному рівні проголошують громадянськість і патріотизм духовно-моральною і соціально-значущою цінністю, а громадянську культуру – одним з найважливіших принципів державної політики: Конституція України (1996 р. зі змінами 2004, 2011, 2013, 2014 років), Концепція громадянського виховання (2000), Концепція Національно-патріотичного виховання дітей і молоді (2015 зі змінами 2019), Біла книга національної освіти України (2009), Національна доктрина розвитку освіти на 2012-2021 роки (2012), Концепція розвитку громадянської освіти в Україні (2018), Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки (2021) та ін.

Свої погляди на громадянське суспільство викладено у дослідженні В. Рибалки у таких тезах:

- метою громадянського суспільства має стати людина як найвища цінність;
- громадянське суспільство має будуватись як «зверху», так і «знизу», а також у «вертикальному» та «горизонтальному» вимірах – зусиллями всіх організованих груп народу;
- мають бути визначені і побудовані доцільні форми об'єктивного, неупередженого і чесного громадянсько-суспільного інформування про реальний стан життя народу, суспільства і держави;
- важливою функцією громадянського суспільства має виступити самоконтроль й неперервний і безпосередній громадянський контроль дій усіх гілок влади та чиновників;
- мають бути відпрацьовані реальні види відповідальності влади і членів самого громадянського суспільства за невиконання, фальсифікацію чи гальмування виконання загальноприйнятих рішень громадян [6, с.207].

Подібні функції громадянського суспільства розкриває С. Плохов. До них автор відносить:

- об'єднання вільних громадян з метою організації й управління їх діяльністю за допомогою формальних і неформальних організацій, соціальних настроїв, думок та інших засобів;
- соціалізацію індивіда, що здійснюється в трьох сферах (діяльності, спілкуванні, самосвідомості), у процесі якої відбувається становлення громадянина, засвоєння ним цінностей, норм, установок, зразків поведінки, властивих даному суспільству;
- відстоювання і захист прав особистості, пошук шляхів і засобів упорядкування відносин громадянина і держави;
- здійснення оцінної, нормативно-регламентуючої, контролюючої, координуючої функцій, що регулюють суспільні відносини за допомогою гласності, свободи слова;
- збереження загальнолюдських цінностей, гармонізація загального і особливого в існуванні різних соціальних груп, національних культур;
- піднесення загальнолюдських інтересів, шляхів прогресу, розвитку цивілізації над прагматичними інтересами окремих груп, індивідів, держав [5, с.16].

Сенс загальних підходів до громадянського суспільства, на наш погляд, полягає в наступному:

1. Проблема громадянського суспільства – це морально-політична проблема. Сенс її полягає в зміні характеру взаємовідносин людини і держави при наявності загальнодемократичного принципу свободи.

2. Ключова проблема правової держави – формування і підтримка реальних зразків правової поведінки громадян. Зразки поведінки і діяльності в будь-якій культурі виступають основою функціональної трансляції соціального досвіду, формування традицій. У цьому інтереси держави і суспільства сходяться.

3. Розмежування громадянського суспільства і держави не означає їх протистояння, хоча і допускає протиріччя. Воно окреслює різні способи організації і людського співжиття, заснованого на узгодженні, гармонізації різноманітних інтересів індивідів.

У цьому сенсі акцент в категорії «громадянське суспільство» слід робити не на протистоянні державі, а на інтегрованості суспільства: територіальній інтеграції, національній інтеграції між елітою і масами, поведінковій інтеграції з погляду з'ясування цілей діяльності держави [7, с.75].

4. Правовою держава може стати тільки разом зі становленням громадянського суспільства. Правова держава – продукт, гарант громадянського суспільства. Права людини – системоутворююча складова і громадянського суспільства і правової держави.

5. Громадянське суспільство – саморегулююча і одночасно керована система. Воно саморегулюється так, що саме для себе формує керуючу систему – апарат державної влади. Саморегулююче суспільство задає параметри і межі державного втручання, зумовлює функції і завдання держави. У цьому полягає демократичний принцип взаємовідносин громадянського суспільства і держави.

6. Громадянське суспільство має бути в достатній мірі гомогенним, єдиним. Таке суспільство сповідує однакові ціннісні переконання.

Перехід до громадянського суспільства, у якому народ не просто зможе обговорювати політичні проблеми і впливати на їх рішення, а й брати участь в їх виконанні, вимагає наявності регулятивного загальнодемократичного принципу свободи. Він звучить приблизно так: дозволено все, крім того, що заборонено законом, а сам закон змінюється лише законним шляхом. Від влади, суспільства і громадянина вимагається одне – дотримання законів [7, с.78].

Побудова громадянського суспільства змінила цілі, зміст і методи підготовки кадрів з вищою освітою. Сучасному суспільству потрібні фахівці з активною громадянською позицією [3, с.17].

Необхідність у підготовці майбутніх учителів, зокрема іноземної мови, готових реалізувати у своїй професійній діяльності принципи громадянського суспільства закріплено в низці державних документів: Державному освітньому стандарті з іноземної мови, Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір (2004), Концепції мовної освіти (2011), Концепції «Нова українська школа» (2016), Концепції розвитку педагогічної освіти (2018), Концептуальних засадах державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти (2019), Законах України «Про

засади державної мовної політики» (2012), «Про вищу освіту (2014), «Про освіту» (2017), «Про загальну середню освіту» (2019) тощо.

На рубежі століть в законодавстві відбулося оновлення багатьох правових форм освіти, намітилися тенденції створення сучасних вітчизняних концепцій підготовки підростаючого покоління до життя, формування у нього громадянської культури.

Проведений огляд сучасних законодавчих документів в галузі освіти, дозволяє сформулювати значимі для нашого дослідження положення:

– у державній освітній політиці відбулися серйозні зміни щодо місця і ролі громадянської культури в освітньому процесі, зроблено акценти на розвитку громадянського суспільства, його зміцненні та вдосконаленні, проголошуючи громадянськість і патріотизм в якості основних соціальних і духовних цінностей для сучасної науки і соціально-педагогічної практики. Як зазначається в Хартії Ради Європи з освіти для демократичного громадянства й освіти з прав людини, важливо враховувати специфіку освіти, яка в своєму змісті нестиме формування та розвиток цінностей громадянської культури, тому необхідно також зробити акцент на методах, які забезпечуватимуть формування таких цінностей [8, с. 31];

– закони, концепції і програми спрямовані на створення в галузі освіти сприятливих умов для реалізації державних установок на формування громадянської культури молоді, сутністю якої є: формування почуття громадянськості і патріотизму, законслухняності і законотворчості, подолання правового нігілізму; формування політично і соціально активної особистості, толерантної, здатної на продуктивні відносини з особами іншої національності і віри, з розвиненою національною самосвідомістю, і здатної у своїй професійній діяльності проявити високий рівень громадянської культури;

– практичну реалізацію цільових установок на формування громадянської культури, позначених в законодавчих документах передбачається здійснити через виховання дбайливого ставлення до історичної та культурної спадщини народу країни, розвиток громадян правової демократичної держави, здатних до соціалізації в умовах громадянського суспільства, що володіють високою моральністю і виявляють національну і релігійну терпимість, через шанобливе ставлення до культури інших народів, формування культури миру;

– цілі громадянської культури, позначені в документах, співзвучні основним завданням, які були в Україні пріоритетними і розвивалися протягом декількох століть.

Вищесказане дозволило визначити, що професійна підготовка майбутнього вчителя іноземної мови передбачає розвиток здатності активізувати творчу діяльність, вибудовувати свою професійну діяльність в постійно мінливих умовах праці, самоорганізовуватися і оцінювати результати своїх професійних дій, формувати в цих умовах громадянську культуру.

Основним принципом механізму формування громадянської культури майбутнього вчителя іноземної мови визначено принцип діяльності. Складовими частинами цього механізму є:

– норми, правила, цінності, ідеали, які утворюють вихідний блок аферентації, джерела руху механізму (зосереджені в громадянських уявленнях соціальної групи й індивіда);

– власне громадянські дії і громадянська діяльність, в ході якої реалізуються певні нормативно-ціннісні одиниці, задовольняються потреби, досягаються цілі, а також йде закріплення або перетворення старих і набуття нових нормативно-ціннісних одиниць;

– перегляд, корекція вихідних одиниць, викликаних змінами, як в об'єкті, так і в суб'єкті діяльності. Участь в діяльності змінює особистісні характеристики, збагачує, дозволяє коригувати потреби, мотиви, цілі, напрями формування особистості.

У зв'язку з цим можна припустити, що досліджуваний механізм має кругову структуру, а при нормальній роботі всіх елементів і зв'язків між ними дія механізму може бути безперервною.

В цілому, представлені погляди сучасних вчених на громадянську культуру, безсумнівно, вплинули на становлення нашої позиції щодо сутності досліджуваної проблеми. Вважаємо, що необхідно взяти до уваги всі погляди, оскільки вони збагачують уявлення про сутність громадянської культури майбутніх учителів іноземної мови на сучасному етапі.

В ході дослідження ми прийшли до висновку, що громадянська культура майбутнього вчителя іноземної мови сьогодні є найважливішою державною справою, і саме вища педагогічна школа, її система професійної підготовки покликані створити потужну базу для майбутнього нашої країни.

Висновки. Проведений аналіз психолого-педагогічної, соціологічної та філософської літератури дозволяє нам зробити такі висновки: проблема становлення громадянської культури студентської молоді актуальна, соціально значуща і є відображенням змін парадигми освіти, спрямованої на розвиток особистості як громадянина; становлення громадянської культури молоді є фундаментом розвитку громадянського суспільства і демократичної держави.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розкритті значущості громадянської освіти у формування громадянської культури майбутніх учителів іноземної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іванюк І. В., Овчарук О. В., Терещенко А. Б. (2013). Аналітичний звіт. Сучасний стан громадянської освіти в Україні. Київ, 104. [Ivanyuk I. V., Ovcharuk O. V., Tereshhenko A. B. (2013). Analitichny`j zvit. Suchasny`j stan gromadyans`koyi osvity` v Ukrayini. Ky`yiv, 104.]
2. Карнаух А. (2007). Громадянська освіта як засіб формування політичної культури молоді. *Політичний менеджмент*. № 6. 82–88. [Karnauch A. (2007). Gromadyans`ka osvita yak zasib formuvannya polity`chnoyi kul`tury` molodi. Polity`chny`j menedzhment. # 6. 82–88].
3. Мирошина Т. А. (2009). Формирование гражданской позиции студентов вуза: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Кемерово, 255. [My`roshy`na T. A. (2009). Formy`rovany`e grazhdanskoj pozy`sy`y` studentov vuza: dy`s. ... kand. ped. nauk: 13.00.01. Kemerovo, 255].
4. Огородник Л. (2001). Становлення системи громадянського виховання в умовах розвитку української державності. *Проблеми освіти*. Вип. 26. 59–64. [Ogorodny`k L. (2001). Stanovlennya sy`stemy` gromadyans`kogo vy`hovannya v umovax rozvy`tku ukrayins`koyi derzhavnosti. Problemy` osvity`. Vy`p. 26. 59–64].
5. Плохов С. Н. (2007). Формирование гражданской позиции у студентов в образовательном пространстве педагогического колледжа: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Уфа, 199. [Ploхов S. N. (2007). Formy`rovany`e grazhdanskoj pozy`sy`y` u studentov v obrazovatel`nom prostranstve pedagogy`cheskogo kolledzha: dy`s. ... kand. ped. nauk: 13.00.01. Ufa, 199].
6. Рибалка В. В. (2015). Соціально-психологічні умови формування сучасного громадянського суспільства та особистості громадянина як основи морально-політичного розвитку, духовної єдності і прогресу української держави. *Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання*. Т. 14. 196–207. [Ry`balka V. V. (2015). Social`no-psy`xologichni umovy` formuvannya suchasnoho gromadyans`kogo suspil`stva ta osoby`stosti gromadyany`na yak osnovy` moral`no-polity`chnogo rozvy`tku, duchovnoyi yednosti i progresu ukrayins`koyi derzhavy`. Mizhnarodni Chelpanivs`ki psy`xologo-pedagogichni chy`tannya. T. 14. 196–207].
7. Савотина Н. А. (2005). Гражданское воспитание студенческой молодежи в современном вузе: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. Москва, 459. [Savoty`na N. A. (2005). Grazhdanskoe vospyt`ny`e studencheskoj molodezhy` v sovremenном vuze: dy`s. ... d-ra ped. nauk: 13.00.01. Moskva, 459].
8. Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства й освіти з прав людини. Рекомендація СМ/Rec(2010)7, ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи 11 травня 2010 р., та пояснювальний меморандум. Страсбург: Видавництво Ради Європи, 2016. 34. [Xartiya Rady` Yevropy` z osvity` dlya demokraty`chnogo gromadyanstva j osvity` z prav lyudy`ny`. Rekomendaciya SM/Rec(2010)7, uхvalena Komitetom Ministriv Rady` Yevropy` 11 travnya 2010 r., ta poyasnyval`ny`j memorandum. Strasburg: Vy`davny`cztvo Rady` Yevropy`, 2016. 34].
9. Чельцов М. В. (2006). Формирование гражданской позиции студенческой молодежи высшего учебного заведения: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Москва, 238. [Chel`czov M. V. (2006). Formy`rovany`e grazhdanskoj pozy`sy`y` studencheskoj molodezhy` vysshego uchebnogo zavedeny`ya: dy`s. ... kand. ped. nauk: 13.00.02. Moskva, 238].
10. Biddix J. P., Somers P. A., Polman J. L. (2009). Protest Reconsidered: Identifying Democratic and Civic Engagement Learning Outcome. *Innovative Higher Education*.. Vol. 34, Is. 3. 133–147.
11. Weizsacker E. U. (2002). Demokratie und Globalisierung. *Deutschland*. No. 4. 6–9.